

Nuorten yrittäjyys: arvot, asenteet ja toimintalinjat

Tiivistelmä

Johdanto

Nuorten työttömyys on pysynyt hyvin korkealla useissa EU:n jäsenvaltioissa, ja pitkään poissaoloon työmarkkinoilta liittyvät taloudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset tiedostetaan yhä laajemmin. Yrittäjissä piilee paljon potentiaalia luoda työpaikkoja ja kestäväää kasvua, joten nuorten yrittäjyyden tukeminen ja olosuhteiden muuttaminen yrittämiselle suotuisammiksi Euroopassa ovat nousseet hiljattain ensisijaisiksi EU:n asialistalla. Itsensä työllistäminen ja yrittäjyys eivät ole ihmelääke, jolla nuorisotyöttömyyden kriisi voitaisiin ratkaista kokonaan, sillä vain pienellä osalla nuorista on yrittäjyyteen tarvittavia taitoja, ideoita ja luonteenpiirteitä. Olosuhteiden muuttaminen yrittämiselle suotuisammiksi Euroopassa ja nuorten auttaminen muuttamaan luovat ideat toimiviksi liiketoimintasuunnitelmiksi poistamalla yrittäjäksi ryhtymisen esteitä voivat tuoda hyötyä monin tavoin, esimerkiksi synnyttää välittömästi tai välillisesti työpaikkoja ja kehittää inhimillistä pääomaa ja uusia taitoja.

Raportissa luodaan katsaus nuorten yrittäjyyteen Euroopan unionin politiikan yhteydessä ja yksittäisissä jäsenvaltioissa. Siinä tarkastellaan tekijöitä, jotka vaikuttavat itsensä työllistämistä koskevaan päätökseen, sekä nuorten yksilöllistä ja yhteiskunnallista asennoitumista yrittäjyyteen verraten Euroopan tilannetta muuhun maailmaan. ”Yrittäjälouheen” ominaispiirteiden määrittämiseksi raportissa tutkitaan nuorten eurooppalaisten yrittäjien työntekoon liittyviä arvoja ja luonteenpiirteitä vertaamalla niitä toisen palveluksessa työskentelevien nuorten arvoihin ja luonteenpiirteisiin. Lopuksi raportissa analysoidaan tiettyjä toimenpiteitä, joilla on pyritty lisäämään nuorten yrittäjyyttä Suomessa, Unkarissa, Irlannissa, Alankomaissa ja Espanjassa. Tukitoimenpiteet on jaettu kolmeen pääryhmään, jotka ovat yrittäjäasenteen ja yrittäjyyskulttuurin vahvistaminen nuorten keskuudessa; tiedon, neuvojen, valmennuksen ja mentoroinnin tarjoaminen yrittäjäksi pyrkiville nuorille ja havaittujen käytännön esteiden ja logististen esteiden poistaminen.

Taustaa

Nykypäivän Euroopassa nuorten on hyvin vaikeaa löytää paikkansa työmaailmassa. Nuorten laajemman työmarkkinoille osallistumisen tukeminen on näin ollen noussut yhdeksi politiikan painopisteeksi. Esimerkkejä asiaan liittyvistä toimista ovat vuoden 2011 Mahdollisuuksia nuorille -aloite sekä nuorisotyöllisyyspaketti, joiden tuloksena kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa on otettu käyttöön Eurooppa-neuvoston huhtikuussa 2013 hyväksymä nuorisotakuu. Tämän jälkeen komissio käynnisti vuonna 2013 nuorisotyöllisyysaloitteen ja antoi tiedonannon ”Yhteistyötä Euroopan nuorten hyväksi – Kehotus toimiin nuorisotyöttömyyttä vastaan” vauhdittaakseen nuorisotakuun täytäntöönpanoa ja nuoriin investoimista.

Nuorten yrittäjyydestä on tullut erityisen tärkeää EU:ssa käydyn keskustelun painopiste, koska siinä piilee paljon potentiaalia työpaikkojen syntymiseen ja inhimillisen pääoman kehittämiseen. Euroopan komissio julkaisi esimerkiksi vuonna 2013 tiedonannon Yrittäjyys 2020 -toimintasuunnitelmasta. Tiedonannossa ehdotetaan määrätietoisia toimia Euroopan yrittäjäpotentiaalain vapauttamiseksi ja nykyisten yrittäjyyden tiellä olevien esteiden poistamiseksi.

Keskeiset havainnot

Vaikka nuorten yrittäjyyttä pidetään tärkeänä asiana, vain hyvin pieni osa työtä tekevästä nuorista työllisti itse itsensä vuonna 2013 (6,5 prosenttia 15–29-vuotiaista nuorista eli 2,7 miljoonaa nuorta). EU:n jäsenvaltioiden välillä oli merkittäviä eroja: itsensä työllistäneiden nuorten osuus vaihteli 15 prosentista tai tätä suuremmasta osuudesta Italiassa ja Kreikassa 3 prosenttiin tai tätä pienempään osuuteen Saksassa ja Tanskassa. Vaihtelu voi johtua uuden yrityksen perustamiseen liittyvien esteiden ja mahdollisuuksien välisistä eroista sekä erilaisista työmarkkinaolosuhteista eri jäsenvaltioissa. Itsensä työllistäminen on paljon yleisempää nuorten miesten

keskuudessa: ainoastaan 33 prosenttia itsensä työllistäneistä nuorista EU:n 28 jäsenvaltiossa vuonna 2013 oli naisia. Lisähuolta aiheuttaa itsensä työllistäneiden nuorten yliedustus aloilla, joille on helppo päästä, kuten rakennusalalla, johon liittyy merkittävä itsensä ”pimeästi” työllistämisen ongelma.

Päätöksen tekeminen itsensä työllistämistä on monimutkaista, ja siihen vaikuttavat erilaiset mikro- ja makrotason tekijät. Lisäksi sosiaaliset ja yksilölliset asenteet vaikuttavat siihen, millaisena yrittäjyys ja sen toteuttaminen nähdään muiden uravaihtoehtojen joukossa. Vaikka itsensä työllistäviä nuoria on yleisesti vähän, Euroopan nuoret ovat melko kiinnostuneita yrittäjäksi ryhtymisestä: 48 prosenttia nuorista pitää yrittäjyyttä toivottavana työllistymisen muotona, ja 41 prosenttia pitää sitä toteutuskelpoisena. Vaikka nämä osuudet ovat selvästi itsensä työllistäneiden nuorten osuutta suurempia, ne ovat kuitenkin huomattavasti pienempiä kuin muualla maailmassa, esimerkiksi Brasiliassa, Kiinassa, Intiassa ja Yhdysvalloissa.

Raportissa verrataan itsensä työllistäneiden nuorten työhön liittyviä arvoja ja inhimillisiä arvoja toisen palveluksessa työskentelevien nuorten arvoihin. Se osoittaa, että yrittäjälouonteelle on ominaista tiettyjen arvojen suosiminen, mikä vaikuttaa sosiaaliseen käyttäytymiseen. Näiden kahden ryhmän välillä ilmeni merkittäviä eroja. Itsensä työllistäneet nuoret suhtautuvat myönteisesti omatoimisuuteen ja kannustukseen ja kielteisesti perinteisiin, tavanmukaisuuteen ja turvaan. Näiden tulosten perusteella itsensä työllistäneistä nuorista on tärkeää olla vapaita ja luovia, kokeilla erilaisia asioita elämässä ja ottaa riskejä. Tämä ryhmä on vähemmän taipuvainen noudattamaan perinteitä ja suosimaan turvattua ja vakaata ympäristöä. Avoin suhtautuminen muutoksiin on itsensä työllistäneiden nuorten erityinen ominaispiirre, kun taas tavanmukaisuus liittyy selvästi toisen palveluksessa työskenteleviin nuoriin.

Raportissa tarkastellaan 15 valikointua poliittista toimenpidettä ja aloitetta, joilla on vahvistettu nuorten yrittäjyyttä viidessä EU:n jäsenvaltiossa. Kahdeksan poliittista toimenpidettä on määritetty kuuluviksi ensimmäiseen ryhmään, *yrittäjäasenteen ja yrittäjyyskulttuurin vahvistaminen nuorten keskuudessa*. Joissakin toimenpiteissä katsotaan opettajien rooli tärkeäksi tässä prosessissa (”kouluttajien kouluttaminen”), ja näissä aloitteissa, jotka toteutetaan yleensä koulutusjärjestelmässä, sovitetaan tavoitteet ja välineet opiskelijoiden tason ja iän mukaisiksi.

Seitsemän poliittista toimenpidettä on määritetty kuuluviksi toiseen ryhmään, *tiedon, neuvojen, valmennuksen ja mentoroinnin tarjoaminen*. Niiden ansiosta nuoret yrittäjä voivat paikata puutteet työtä/liiketoimintaa koskevissa tiedoissaan ja kokemuksissaan erilaisten tukivälineiden avulla.

Seitsemän poliittista toimenpidettä on todettu kuuluviksi kolmanteen ryhmään, *havaittujen käytännön esteiden poistaminen ja luoton saannin helpottaminen*. Näissä on kyse alkupääoman puutteesta ja vaikeuksista saada ulkoista rahoitusta, mikä koskee erityisesti nuoria yrittäjiä, sekä tilojen ja fyysisen infrastruktuurin löytämisestä liiketoiminnan kehittämiseen.

Päätelmät

- Nuorten yrittäjyyden edistämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja aloitteet tulisi kohdistaa niihin nuoriin, joilla on tähän sopivia taitoja, arvoja ja ideoita, jotta julkisilla varoilla saataisiin aikaan mahdollisimman paljon tuloksia.
- Vaikka nuorten yrittäjyyden edistäminen kuuluu pääasiassa viranomaisten vastuulle, yksityisillä organisaatioilla ja/tai kansalaisjärjestöillä voi olla hyvinkin merkittävä rooli, varsinkin jos julkisia aloitteita on vain vähän.
- Jäsenvaltiot voivat ottaa opiksi toistensa kokemuksista erityisesti maissa, joissa yrittäjyyskulttuurin kehittäminen nuorten keskuudessa on vielä lapsenkengissään.
- Nuorten yrittäjyyden tukeminen on nähtävä pitkän aikavälin strategiana: toteutetut toimenpiteet tuottavat sekä konkreettisia tuloksia (uusien yrityksiä) että aineettomia tuloksia (muutokset nuorten yleisessä asennoitumisessa itsensä työllistämiseen) todennäköisemmin keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.
- Nuorille yrittäjille tarkoitetut tukiohjelmat ovat erityisen tehokkaita, kun niissä tarjotaan tasapuolista ja kattavaa tukea, sillä eteen tulevilla vaikeuksilla on usein yhteys toisiinsa ja ne edellyttävät yhdistettyä lähestymistapaa. Tuen tulee ulottua suhteellisen pitkälle aikavälille, jotta se olisi mahdollisimman tehokasta, sillä jokaisen yrityksen ensimmäiset vuodet ovat yleensä ratkaisevia.
- Opettajien ja mentorien/neuvonantajien pätevyys on tärkeää aloitteiden onnistumisen kannalta. Nuoret yrittäjät arvostavat erityisesti kokeneempien yrittäjien kokemusta ja tietotaitoa.

Lisätietoja

Raportti ”Youth entrepreneurship: Values, attitudes, policies” (nuorten yrittäjyys: arvot, asenteet ja toimenpiteet) on saatavissa osoitteessa <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2015/labour-market/youth-entrepreneurship-in-europe-values-attitudes-policies>.

Lisätietoja antaa tutkimusjohtaja Massimiliano Mascherini, sähköposti: mam@eurofound.europa.eu.